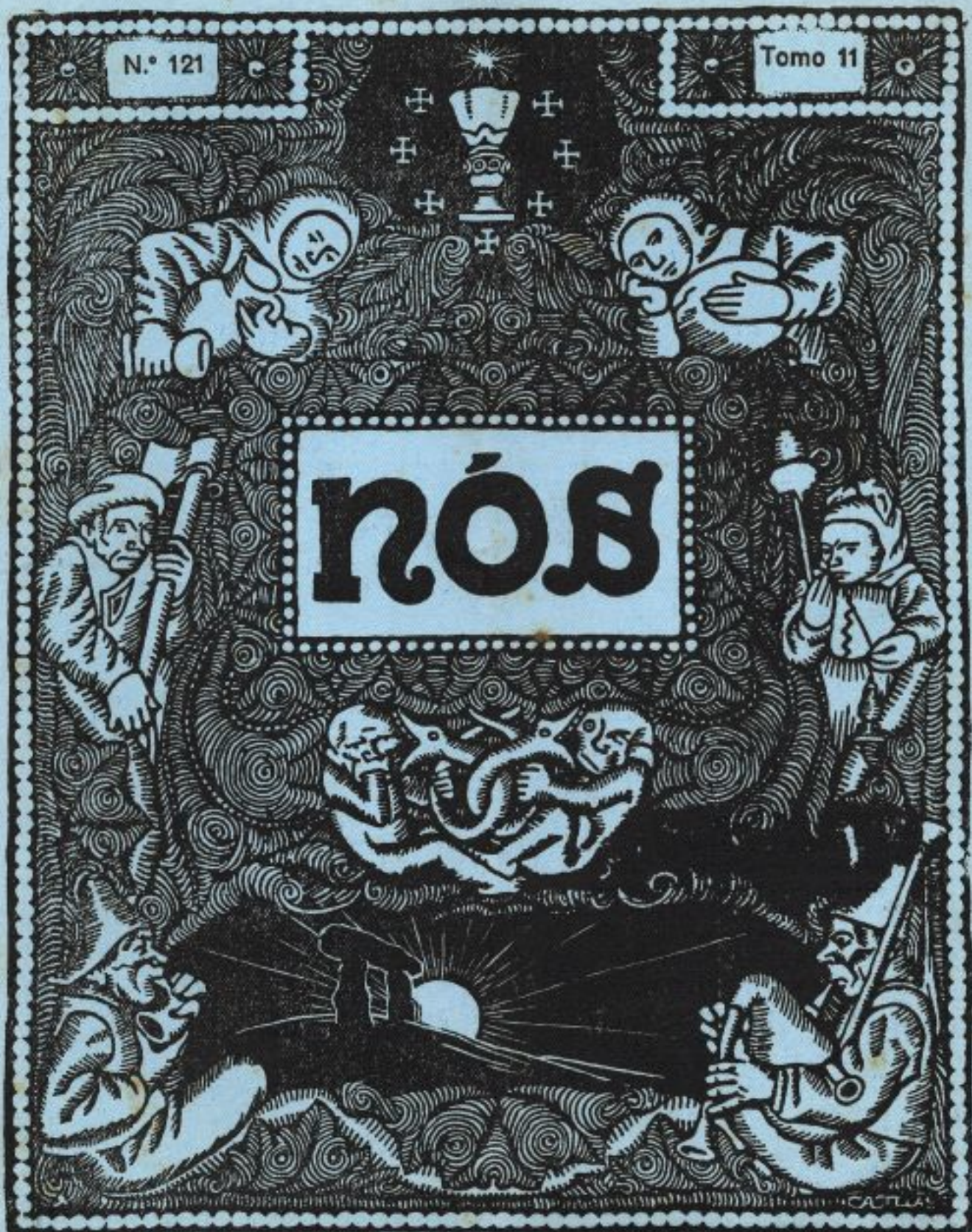

N.º 121

Tomo 11

nós

BOLETÍN MENSUAL
da
CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Administrador
ANXEL CASAL

DIRECCIÓN E REDACCIÓN:

Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:

SANTIAGO

ABONAMENTO

NOTA

Doce números, na Península 6'00 pesetas.

Fora da Península 8'00 .

Número solto 0'70 .

*Este boletín non publicará mais orixinais qu'os
que foran directamente solicitados pol-a Dirección.
Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emi-
tidas, a non ser das que por non iren rubradas,
enténdense que son da Redacción.*

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO

CADRO (POESÍA), por XOHAN LUÍS RAMOS
O MUNDO I-OUTRAS VISPERAS, por ALVARO CUNQUEIRO
UN ESMALTE GALEGO EN NEW YORK, por MARVIN CHAUNCEY ROSS.
MALAKOVSKY, O DERRADEIRO ROMÁNTICO, por EMILIO PITA.
CANDO TEÑA 300 ANOS DE ALÉN (POESÍA), por AQUILINO IGLESIA ALVARINO
UN PORTA, por LUIS MANTEIGA
ARQUIVO FILOLÓXICO I ETNOGRÁFICO DE GALIZA
OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS.

IMPRESA "NÓS"

Facturas - Estados - Libros - Revistas
e toda crás de traballos tipográficos

Trasmitanos os seus encárgos

Rúa do Vilar, 15

SANTIAGO

Vicente Risco

Abogado

Sanlo Domingo, 47-2.º

Ourense

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano XVI ★ Ourense 15 de Xaneiro de 1934 ★ Núm. 121

C A D R O

Por XOHÁN LUÍS RAMOS

Pombas tan frías e mudas que son nubens
cairan no teu ván.
Un regato laranxa pendurado do cenit.
O liño era unha migrazón de cousas ledas
que viaxaban c-os peixes.
I-as mazás maduras falaban do teu silencio.

Tí pensativa no meio de todo branca.
Inmóvil. Salfa nos teus ollos a lúa
i-os ocos do teu corpo núo estaban cheos de rún-rúns-en cfo
de gatos monteses.

Nas túas máns nascían os ríos i-as cegoñas
i-unha ollada infantil
e nos mus'os as pombas picoabante bicos
n-unha crara vea azul que esbaraba no liño.

O ar estaba cheo de sinos vexetales
i-en todo medraba transparente o fauno
que chafucaría ao liño e faría fuxitivos
às pombas e regatos
antes que tí fuxiras.

O MUNDO I-OUTRAS VÍSPERAS

FRAGMENTOS

Á MIÑA NOIVA NOIVA

3

Daban si còres tamén ríos. Regalaban pequenas Primaveiras. Algún paisaxe somellaba unha antiga canzón de áer de frauta. Non se sabía porqué tanta lediza. Cando a noite chegou alguén comezou a soñar en outa voz. Decían cousas que tiñan isa certa gracia das caixas de música. Regalaron un mariñeiro de branco pintado, unha fonte con un aquel de nena fina i-un espello que aínda non esquencera un estrano cheiro a corazón.

5

Soñaban. Alguén comezou a soñar en outa voz, dixemos. Prefírense descampados, non laranxas, para soñar. Diante d-unha laranxa hai quén abre as máns para escoitar. Diante dun descampado por regra xeral ninguén di ren. Con todo, as veces Deus adevirte: Ehi, agora, vai a facer mil anos que cantou un melro. Seino porque me chegan aos ollos rincóns froídos.

7

Deus, craro está, sabe de todo. Quizaves seipa porque nasceron os Océanos, cando nasceron. Os homes andan pol-as riveiras, páledos erguendo mapas. Hai quen pinta nos mapas o retrato da moza e un pano de seda que di en roxo e verde «Recuerdo de la Habana». Tamén hai quen pinta unha cabeleira, unha troita ou unha lancha de vela. Hai quen non pinta ren. Dos Océanos sábese

que viñeron de lonxe. Nonos trouxeron as pombas nin os cachemares azados. Isto crése comunmente. Non se sabe quen os trouxo. Dende logo xa hai pol-as riveiras pobos e canzós. As sireas eisten por épocas Miña aboa tiña unhas de ouro nuns pendentes afiligranados. Non se levan agora pendentes d-ises. Nos Océanos hai grandes espazos amorosos. Chámanlle os mozos: a mar.

16

Das montañas a xente ten ideas pouco craras. Hai fume, queixos, mozos que cantan coma o eixe dun carro. Nas montañas hai fume, mozas, castañas maduras. Hai tamén monte ermo e campañas. Campañas que levan colgando as vacas i-as ovellas e din, simplemente, sinxelamente, cousas doadas: «¡Cal-do! ¡Pan! ¡Ca-mi-ño!.. Hai sino d-eirexa que di sin tatexar: «¡Bos días a todos! Oxe fará un sol sabroso coma un parágoas!...» As montañas son outas e teñen os seus nomes. Nubes cóllenas ás máns cheas. Sono? Non se sabe que as montañas dormiran nunca.

22

Iste home, Don Nicolás Agüera e Queipo de Llano mercou tres libros. Xa tiña, por herdo, unha fiestra de vintecatro pequenos e cadrados vidros. Tiña tamén un reló. Eu teño agora ise reló. Dáselle corda con unha chave dourada, que leva o reló pendurado

d-unha cadeniña. Fai 10 anos que eu teño ise reló. Para todol-os días ás tres en ponto da serán, ás tres en ponto da mañán. Eu sentei-me onde aos vintecatro pequenos e cadrados vidros da fiestra. Eu tiña o reló n-unha mau, n-outra mau tiña un libro. O libro mercóuno Don Nicolás Agüera en 1866, tres anos deuantés de morrer. Trátase de versos. Versos franceses, versos raros, finos, fantasías ao xeito de Rembrandt e de Callot. Trátase do «Gaspard de la Nuit» de Aloysius Bertrand. Don Nicolás era un home calado e mui pulcro. Tiña unha pequena barba rizo-samente soave i-unhas máns longas e transparentes. Tivo once fillos—Elisa, Agustín, Nicolasa, Pilar, Gonzalo, Carmen, Manuel, María, Sergio, Eugenio, Isabel e Patricio—e

traduxo ao latín tres poemas de Gérard de Nerval. Morreu en 1866. Foi un home feliz, calado, pulcro. Como se vé tampouco no tocante aos homes se pode nunca decir ren.

43

Eisi, con unha man erguida, Os pregues finos, graves, amantes, do traxe negro. Unha carne branca e lonxana. Eisi, no camiño, a Señora. Logo incrinando a cabeza á esquerda, triste, entrou na casa. Inda levaba a man erguida, acenando o seu branco, carne branca e lonxana. A Señora foi sempre unha muller grácil e riseira. Viveu a comenzos do século.

ALVARO CUNQUEIRO.

UN ESMALTE GALEGO EN NEW YORK

Os tesouros das eirexas de Galiza gardan aínda un bó número de fermosos esmaltes que datan da Edade Meia. Os máis importantes son os anacos dos esmaltes «champlevé» do frontal de Ourense, do século XII e probablemente de Limoges.

Dista cibdade francesa debeu vir tamén un bó número de ouxetos de esmalte: taes coma o bágoo de Mondoñedo, as cruces de Ourense (1), a caixa de San Estebo (fai moito tempo vendida e atopada preto de Abellenda) e as cruces de Santiago de Compostela (2).

Sospeitamos que algúns dos ditos esmaltes, non embargante, poideran ser unhas copias, aínda que isto é moi difícil de probar.

De Limoges son tamén as placas de esmalte pintado, de unha colección particular preto da Cruña, expostas fai uns 25 anos en Sant-lago de Compostela.

Noutra parte, os esmaltes «cloisonné», montados sober ouro, son de procedenza parisién, datando do 1300. Ademais distes e outros mencionados nos documentos; non embargante hai aínda esmaltes que creo son de orixen galego. O arqueólogo Sr. Ferrándiz notou xa o esmalte traslúcido verde sober ouro e o ten por galego, fundándose nun medallón de acebache do Apóstolo Sant-lago, que se supón sexa do século XVII (3). Hai ademais moitos documentos do século XVI, que nos falan de esmaltes. No 1547 había en Santa María de Junquera: «otro cáliz con seis campos, los tres lisos y los tres dorados, y los dorados labrados de arboledas y la manzana dorada a seis esmaltes en ella...» ou outra vez no mesmo inventario: «otro cáliz viejo de seis campos, los tres blancos y los otros tres dorados y en cada campo su arboleda y la manzana dorada con seis esmaltes verdes...» e mesmamente un tercer calis: «que tiene en su pie vn borde dorado como festón a manera de laço con unas granadas y en la manzana seis esmaltes» (5). Niste ano había en Muros unha crus esmal-

tada, que tiña un escudo de nobreza hespanhola, e que procedía certamente de un ourive do país: «de plata y con su pie todo dorado... y dos escudos esmaltados con las armas de Landera, porque la mandó su mujer y él la hizo» (6). Mais non só as eirexas foron ben surtidas de cálices e cruces de esmaltes, senón que tamen-o empregaron nos portapaces. No Seminario Conciliar de Santiago existe un eismprar e no ano 1509 a Catedral tiña *otro portapaz pequeño todo dorado de dentro y fuera cercado de veneras con una salutación de esmaltes* (7). No século XVI viñeron a Sant-lago esmaltes doutras partes, como pode sospeitarse do grande coñixente de peregrinos. Antre eles foi mencionado un calis no 1568: «de plata dorado pequeño... y en las manzanas seis esmaltes y el pie redondo con de un caballero alemán, que dió el dicho caliz» (8); máis do abastamento distes esmaltes nas eirexas galegas, moitos outros puderon ser certamente feitos na mesma Galiza. Coñecemos, polo de pronto, esmaltes decote froleados con outras artes pequenas de metal e acebache, feitos en Sant-lago, e naqueles tempos dun gremio tan afamado como dos acebacheiros composteláns.

Do século XV coñecemos a crus: hua crus moy ben obrada, dourada, esmaltada et ben dosada, «e as oito estátuas tamén de prata e *esmaltadas et ben labradas*, que foron parte do rico tesouro deixado polo Arcebispo López de Mendoza no 1448 (9). Vha crus (10) do século XV, parte en acebache e parte esmaltada en azul, verde e negro atópase en Oviedo (Asturias). Non me lembro de ver esta dita crus e a mala ilustración de Villaamil faime sospeitar que ten semellanza cas cruces procesionaes esmaltadas dos séculos XIV e XV, as caes abundan nas eirexas de Castela e Cataluña e son xeralmente tidas de ourives do país. O século XV foi tamén rico noutros ouxetos esmaltados

pra o culto, tal como un calis en Sant-Iago no 1476 (huum calis de ouro... e no pee con tres escudos con armas esmaltadas (11), e outro no convento de San Francisco de Sant-Iago, que figurou na exposición de Lugo de 1896 (12).

Un inventario francés de Carlos VI, feito na 1399, menciona unha crus que penso debe ser galega e semellante á crus de acebache de Oviedo, xa mencionada enriba: «une croix de Jayet, a un crucefix d'ambre blanc et deux angelotz de mesme. Nostre Dame, St. Jean et un pie d'argent en maniere d'une terrasse esmaillée de vert, ou sont oz e testes comme de mors» (13). O relicario en forma de busto ca cabeza de Sant-Iago Alfeo, mandado facer pol-o Arcebispo Fr. Berenguel de Landoyra (1317-1330), ten unha crus esmaltada en roxo. López Ferreiro atribúe tamén un crucifixo de marfil esmaltado e a imaxe de prata da Virxe e o Neno, como a cara e máns, feito en Sant-Iago.

Os nomes ben hespañoles como Arias Pérez, Pedro Peláez, Pedro Martínez e Fernán Pérez, que atópanse xa dende o século XIII, nos mostran un período de prosperidade para os esmaltadores na cidade de Sant-Iago. É unha pena que López Ferreiro (15) que falou distes nomes, atopados nos documentos e que eu non sei de onde os tomou, non poidera escrarellos máis sobor algúns esmaltes do século XIII en Sant-Iago que quizais poideran ser certamente galegos.

Os esmaltes, en tróques, do XII, que os documentos nos din que foron en Sant-Iago, non son galegos. As arquetas esmaltadas de San Cucufate, Sal Silvestre e Santa Susana, feitas en tempo de Diego Xelmírez (16), me parecen ser moi semellantes á arqueta esmaltada de Bellac (Haute Vienne), xuzgando pola descrición que Ambrosio de Morales fai delas. O frontal, mandado polo mesmo Arcebispo, foi feito pra ser esmaltado; mais as verbas (sinxelamente di que o fondo é «pintado»), non é crara e pode referirse ao *niel*. O arte do esmalte ven xa de tempos moi antergos; pois a crus do século X, probablemente asturián, doada polo rei Alfonso o Magno tiña un pequeno esmalte «cloisonné» en ouro.

Por estas citas e eisempres parece crar

ro que o arte do esmalte foi traballado na Galiza e que Sant-Iago foi un centro forxador de artistas. Coñecerón todos os diferentes tipos de esmalte, sen contar o cloisonné, champlevé, baïsetaille e o incrustado, nos que foron sempre bós mestres.

Foi opinión moi espallada que os esmaltes se fixeron só en poucos sitios de Europa na Edade Méia, e nos comezos do Renacemento; mais esta idea é agora desfeita pol-os novos estudos sober iste arte.

Cando Ambrosio de Morales escribiu seu relato dos ouxetos das eirexas que había ollado en Sant-Iago, dá conta dunha crus de ouro esmaltada en negro: «la una es de oro con muchas perlas gruesas, aunque no muy finas, es harto bien labrada y esmaltada de negro: ésta tiene el pie de plata» (17).

O uso do negro sober ouro é raro e curioso. Lémbrame un pequeno pendurado relicario de ouro (18) esmaltado en negro e branco, que atópase no Museo Metropolitano de Arte. Na forma é semellante a unha crus, cos remates dos brazos que voltexan coma frol de lis, tendo no centro unha pequena caixiña cas letras «IHS» no anverso e no reverso «AM». Ten ademais, nun dos remates, un buratiño pra que a dita crus poida ser pendurada ou cosida á roupa. Chama atención, non embargante, a forma dista crus. Algunhas outras semellantes foron atopadas en diferentes artes, como no bizantiño por eisempro (no disco nelado de Cipro) (19), mais lles falla as puntas antre o escudo da crus. Só coñezo, que teñan as ditas catro puntas ou raios e istas grabadas no reverso, dúas cruces: unha no Museo Metropolitano de Arte e outra nunha colección particular. O Dr. Hildburgh (20) as publicou e dou a coñecer como galegas. Outra crus (21) en Sant-Iago, antigamente procisonal, mais agora posta nunha capela, demostra que a teoría do Dr. Hildburgh é enteiramente xusta (22). É xa que as cruces de cobre son todas galegas e antre elas atópase a forma orixinal do pequeno pendurado relicario; coido, non embargante que ela debe tamén ser galega. A crus de acebache de Sant-Iago, a de Oviedo e a de prata tamén de Sant-Iago, de tipo latino, teñen a mesma parti. ularidade da punta ou raio antre os brazos da crus, particula-

ridade que parece local, o que proba máis o atribuír o pequeno pendurado a Sant-Iago. O uso do esmalte negro e branco é tamén un procedemento moi hespañol, raro, aínda que non descoñecido, e moitas cruces de Castela e Cataluña teñen decoracións esmaltadas en negro e branco, (algunhas veces en roxo), facendo un contraste forte co azul enxebre de Límogues.

A data do pequeno pendurado non é doada precisar. A etiqueta do Museo o crasifica do século XVI; mais isto parece sorodio, comparado cas xoias hespañolas do século XVI, as caes levan asomade esmaltes incrustados en negro e branco, e que Carlos Davillier (23) descubriu que foran feitas en Barcelona. As cruces que puideron datar probablemente do XIII ou máis tardar do XII, as máis antigas foron do 1260-80, cando o bispo Don Lucas de Tuy (24) protestou contra a nova moda de usar tres cravos, no lugar do uso vello dos catro, como acontece cas cruces procesionais de que xa falamos. Nos di moito tamén que un concilio celebrado en Sant-Iago prohibíse o uso de ouro e prata nas cruces (*cruces et capsas argenteas cas adornent*) (25). Iste decreto debeu influir por moito tempo. Diego Xelmírez, o primeiro Arcebispo de Sant-Iago favoreceu a fundición dos ouxetos de ouro substituindo o metal

máis barato como fixo no caso do frontal dourado. Pudo, en verdade, haber favorecido o que se fixesen cruces de baixo precio; mais o xeógrafo árabe Alidrisi (26) afirmou a abundanza do ouxeto de ouro e prata en Sant-Iago na metade do século XII. Polo tanto pódese colocar, sen medo, estas cruces de cobre nos finais do dito século ou no seguinte, cando a disposición do concilio foi esquivada. ¿Pudo tamén o pendurado de New York ser un eismemprado feito por aqueles ourifices do XIII, cuos nomes desenterrou López Ferreiro? É difícil comprobar isto; porque os poucos datos da metalurxia en Sant-Iago non-os permiten ter maiores coñecementos. O relicario, non embargante, é pola súa forma tradicional e quizais de un século máis tarde, si temos en conta o esmalte en ouro como traballo na Galiza durante a Edade Méia. Niste mesmo pequeno pendurado relicario atópase aquela fermosura das miúdas artes antigas. A súa importancia está, sen dúbida, en que é galego e pode servir de viero pra coñecer outros esmaltes aínda máis importantes da procedenza de Sant-Iago de Compostela, un dos centros medievais onde máis outo floreceu o arte miúdo do esmalte.

MARVIN CHAUNCEY ROSS.

NOTAS

(1) O báculo de Mondoñedo e as cruces de Ourense figuraron na exposición en Barcelona de 1929.

(2) Estas se exhibiron na exposición de Sevilla de 1929.

(3) José Ferrándiz, *Marfiles y Abalorios Españoles*, Barcelona 1928, páx. 246.

(4) José Villa-amil y Castro, *Mobiliario Litúrgico de Galicia en la Edad Media*, Madrid, 1907, páx. 304.

(5) Idem, páx. 304.

(6) Idem, páx. 304.

(7) A. López Ferreiro, *Historia de la Iglesia de Santiago de Compostela*, obra cit., páx. 162, vol. VIII, Santiago 1905.

(8) Villa-amil y Castro, obra cit., páx. 342.

(9) Villa-amil y Castro, obra cit., páx. 354 e 369.—López Ferreiro, obra cit., vol. VII, 1905, páx. 181.

(10) Villa-amil y Castro, obra cit., páx. 116.—Ferrándiz, obra cit., páx. 251.

(11) Villa-amil y Castro, obra cit., páx. 302.

(12) Idem, páx. 249.

(13) Ferrándiz, obra cit., páx. 249.

(14) Obra cit., páx. 290.

(15) *Lecciones de Arqueología Sagrada*, Santiago 1894, páxina 324. O arqueólogo D. Xesús Carro fixo pra min unha copia das páxinas que tratan dos esmaltes.

(16) Enrique de Leguina, *Esmaltes Españoles*, Madrid 1909, páxina 84.

(17) Citado en Villa-amil y Castro, obra cit., páx. 300.

(18) Friedsam Collection, núm. 32, 100, 309.

(19) O. M. Dalton, *Byzantine Art and Archaeology*, Oxford, 1911, páx. 689.

Véxase tamén Anglo-Saxon Brooches, et F. T. Leeds, *Early Saxon Penetration Antiquaries Journ.*, 1903, pl. XXXVI.

(20) W. L. Hildburgh, «On a Copper Processional Cross», *Metropolitan Museum Studies* III, 1901, páx. 238. Véxase as figuras 2 e 4.

(21) López Ferreiro, obra cit., vol. III, 1900 páx. 136.

(22) Como por exemplo o sartego de Egas Moniz, morto no 1144 no Paço de Lousa (Portugal) ten o medelo intercalado no báculo; un capitel do coro de Rio Mau (Portugal), datado no 1154, ten o axedrezado; e, en Lugo, o sartego de Santa Frola (século XIII) unha longa figura delgada como no báculo. Véxase A. Kingsley Porter, *Spanish Romanesque Sculpture*, Florencia, 1928, II, lám. 108, 138 e 148.

(23) *Recherches sur l'Orfèvrerie en Espagne*, páx. 258.

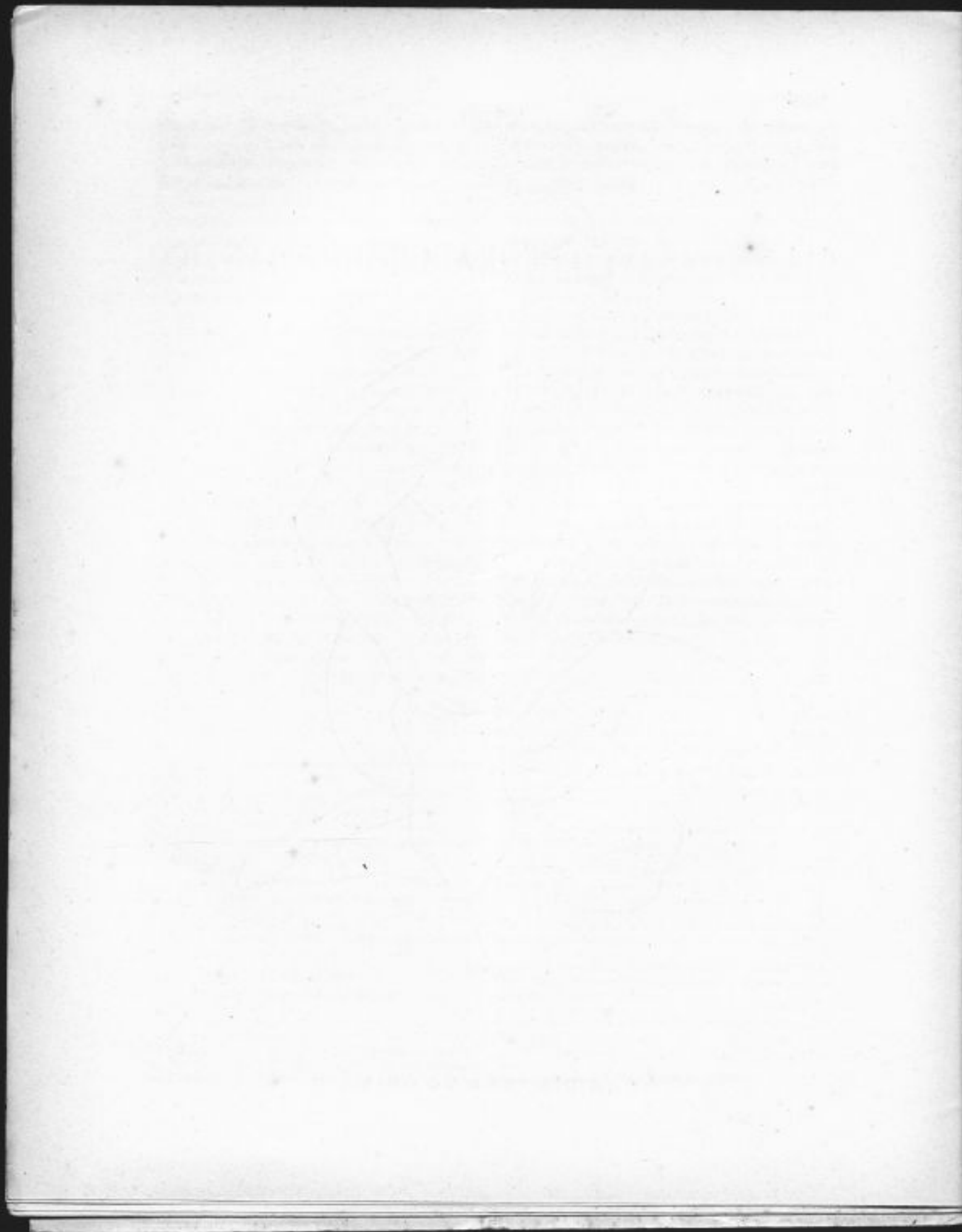
(24) G. G. Coulton, *Art and Reformation*, New York 1928, páxina 181.

(25) López Ferreiro, obra cit., vol. II, (1899), Apéndice, páxina 239.

(26) Villa-amil y Castro, obra cit., páx. 309.

DE "A SÍNTESE DO CRIME"

MAIAKOVSKY; O DERRADEIRO ROMANTICO

Dentro da nova poesía, non se pode situar a Rusia. Teríamos de tronzal-a do albre qu'ela mesma cree plantou, si colocámola coa chamada poesía modernista, aínda que puro dadaísmo foi cultivado por Krutchenyks, por Terentief, por Zdanevich, que aseméllase na forma e no fondo o d'outras partes onde se rinde ou téñse rendido culto a Dadá.

Wyndham Lewis, inglés, tomou como punto albeiro das súas frechas ó ar, no seu libro «O principio diabólico e o espeitador ditirámico», ise anarquismo o negativismo compreto co que localizouse ás novas tendenzas poéticas, que pra él non son máis qu'o desenrolo lóxico d'unha desilusión insatisfeita. Deica Gonzalo Lafora fixo un estudo psicolóxico encol do cubismo e do eispresionismo, o que pode apricarse cos eismpros da arte pictórica a iste tema, por tér sólidas analoxías. Todo pode resumirse n'este aforismo: o negativismo e unha característica do padecimento. E na nova poesía rusa remarca á incrinazón amarga o humorismo, que é tamén unha característica da negazón.

Tén Rusia poetas proletarios, ¿pro existe na Rusia unha poesía proletaria?

Os novos poetas camiñan arelantes pol-os vieiros da eispresión; pra atopar a súa eispresión. Porque pra os da pura ortodoxia, á poesía proletaria non terá de diferenzarse soiamentes pol o seu eistremismo, sinon que asemade, terá de revolucionar o estilo, o vocabulario, o ritmo, a gramática.

Xustifícanse d'iste xeito, os ataques dirixidos por Trotski e asemade por Ossinski os imaxinistas, os futuristas, os presentistas, os simbolistas, os construístas, nos que s'arredan aquelas escolas, por atopar n'eles o un oportunismo literario. Frente a iles

poñen o grupo obreiro da Kuznitsa, pra os que «a arte proletaria é un prisma que recole as raiolas d'unha crase. O estilo é a crase.»

Frente a iles poetas que cantan en metáforas feroces o chan que trema, pol-os puños dos obreiros, que entoan salmos ás chimeleas e ós edifizos, a Lenín, o Segreario do Partido e o Plan Quinquenal, esvainse os nomes dos imaxinistas coa súa dozura amarga, co seu sabor acre na boca de vida que non é. Alexandro Block, o místico de «Os doce», e o pobre Essenin, buscando a súa concencia no fondo dos vasos valeiros, perdendo pouco a pouco a xuventude, pasando á vida entre ó fume das tabernas. Essenin se mata abrindose as venas e mollando a pruma no sangue, escribe a derradeira metáfora. E o símbolo da nova xenerazón intelectual: amarga, estoica e xuliganista; d'unha intelixenza precoz, d'un coñecimento innato da vida, de todo o dór da vida.

Vladimir Maiakovsky, o poeta épico da revolución, o mestre da derradeira xenerazón literaria, é por antonomasia o poeta antiproletario. Denantes da revolución, escoitábanse xa no ar vacuo e atrofiado da Rusia as súas metáforas bárbaras e incomprensibles. Era unha reencarnación de Witmann e de Verhaeren; a revolución coa súa inqueda nova e virxen poido comprendel o. O seu espírito romántico rebelouse o canto que non sentía. Coma Essenin, asemade poeta antiproletario, cando n'aquél poema á gloria do Putgatchoff —o precursor de Marx e de Lenin— arelando faguer poesía épica, fai poesía mística, subxetiva, neorromántica.

Maiakovsky, dentro da poesía rusa postrevolucionaria, constitúe a antítesis; todo n'él é iso: antítesis. O seu poema máis popular «Os 150.000.000» no que percorreu prismar a tra-

xedia dos rusos, coma tódal-a súa obriga, pón ispido o home, dibuxa o poeta que viviu, como bó romántico, en compreta contradizón co ambiente. Quixo afogar n'il toda íntima freba humán, todo sentimento subxectivo, porque sentíao espallarse, amprificarse paseniñamente.

Coa súa morte perdeu Rusia un gran poeta, pro non a un poeta sinceiro. A súa meirande sinceiridade, a sinceiridade da súa vida, foi a súa morte. Porque coma Essenin, coma Sobol, coma Tchelaef, coma Kuznetzof, coma Miguel Goldny, non buscou no

agarimo do viño ou na aperta manseliña da morte, unha derradeira metáfora da vida.

Vladimir Malakovsky, o poeta das masas, o ídolo das novas xuventudes rusas, mollado na traxedia, empapado de drama, dibuxouse un circo no corazón e pondo encol d'il a pistola, apertou o gatelo.

E cando o atoparon no chán, deitado e sin vida, aloumiñaba os seus beizos unha surri-sa serea.

Había morto por amor, coma un Larra calqueira.

EMILIO PITA.

CANDO TEÑA 300 ANOS DE ALÉN

*Cando teña trescentos anos
eu teréi o corazón na soma de total as cousas,
ceibo é lèdo,
coma un chouto de cabras en branco:
por caibancas, montañas e núbens.
Peixe de luz, escoará pol-as mans
dun longo oleaxe de sono.
E deixará sempre un ronsel de lèdicias
e sorrisas molladas de aurora.*

*Os homes e as cousas
só serán unha vèrba florida e lixeira
c'unha i-almia bèlida e musical,
que só verán os nenos ao dormir.*

*A miña vòz máis lonxana
andarà a carexar, en nève i-estrela,
a súa divina carne renacida
na paz do meu reino sin fin
—Estrela, Noite, Xacquelina, Pomba—*

*Xa non perderá nunca o seu camiño a estrela.
Nin roubarán súa luz sapos bandidos.
En òllos, sí, serenos
dormirase a noiteña
sin medo a ise ruxido de báguas en ferveza
que a fixeron mil veces suicidar
dunha árbore de sol.*

*I-ela —Xacquelina—
xa non perderá o camiño dos meus beixos,
porque o río das cousas estará moi fondo,
atravesado por trescentas pontes de sono
para poder pasar a nosa apèrta
a salvo de oscuros naufraxios en òcos.*

*Cando as súas mans apreixen a soma dun anxeio
eu non teréi fuxido por subterráneos, non.
Eu estaréi en todo cos meus brazos abèrtos.
Unha surrisa ardendo en òllos infinitos.
Labios en beixos sempre.
Mansiñas esluadas a verter as ternuras do seu sono.
—O mito dos pombaes terá un senso vivo—*

Mais tan só cando eu teña 300 anos de Alén.

AQUILINO IGLESIA ALVARIÑO.

U N P O E T A

Pódese matinar canto se queira na realidade ou inexistencia do ser; pódese manexar en discusión o xogo das teorías controvertidas, é o mesmo; unha data, porque si, razón suprema e axiomática, ou pol-a gracia de Deus, si vos acomoda millor, n un curruncho calquera da terra, como unha cousa mais, nasce o home entre as cousas. Mais adiante, a choiva das horas aló dentro, n-ise fondo íntimo do ser, asequibre somentes ao sentimento, vaille espertando dun sono pechado, que non tivo comenzo, unha i-alma sensíbre, unha concencia, unha presenza sua, unha presenza das cousas, estranas e irmáns, ao mesmo tempo, e un desexo de comentario, de aloumiño, que é ao tempo contemplación afervoadá e propia creación, mais adiante aínda, virá un estrano señor con pretensións de crítico e interpretador de sonhos e realidades pendurar sobre do home, sobre da sua obra, que é o seu mais íntimo ser, uns vellos cartóns que falarán de valde, dun novo romantismo, dunha imposta paganía, de moitas cousas que fan rir. Pro iso non importa, cada un fala como quer, e sinte e vé, como pode; ao home, ao poeta todo lle importa mui pouco, porque él leva dentro de si a sua verdade e a sua razón, e vai sementando a sua obra o mesmo que unha rosa ceiba o seu recendo, con man aberta, como un deus a sua grandeza, e a sua esencia.

Terras de Villaíba, campos ricos da meseta sin parello, fronda, ledizosa Terra Chá. Mais aló, a ebriedade tola dos montes de Mondoñedo, pompa da terra ás mans cheas, o laberinto dos vals e das congostras frolecidas, e a quietude duns pobos durmidos nos seus anos e na sua historia. Pro hai lugares entre ises lugares que son terriñas humildes da montana, terras onde medra a verdura

acuosa do pan negro como a terra; sinxelas terras de outura; son as montanas que veñen mainamente de aquelas montanas de Meira e de mais aló, onde nasce o Miño; son unhas terras montanesas, dond-ís, soaves, ricas, co isa riqueza campesía dos que non queren mais que o seu currunchó; son as terras da Graña, de Abadín, de Moucelos, de Seibane, de vinte, de cen aldeñas mais. Por aqueles montes coma fauno incansabel, levaba ledamente as estreitezas da sua probe vida de escolante de aldeia, o poeta Antonio Noriega Varela, e cantaba, aínda puro e bon a humildade da montana que o acollía, o íntegro ser agarimabel das urces, dos texos, das xestas; a prenitude das noites montanesas, sin presenza de remilgos da cibdade envenenada; a grandeza do Señor que deu o ser, unha forza e unha gracia únicas, aínda nas mais humildes formas e lugares cantaba salvaxemente a «bunita aldeia» e vivía a sua vida coma un fauno ledo e satisfeito, grande latriqueiro da bulideira picardia do home que está por riba de todas as cousas porque xa conseguen acadar os conceptos da vida.

Por aquel tempo ía perdendo a sua inconscencia infantil un rapaciño aldeán. Era o home e ía ser o poeta. Podemos fantasear un pouco encol de istas cousas que non se poden saber, precisamente porque non intresa sabelas. Aquil picariño, sería coma todol os seus igoales, co isa lediza castrada da infancia aldeán, ledo, cruel, curioso, rubiría aos arbres e furaría silvas buscando o segredo dos niños, pra escachar os ovos, ou apañar os paxariños; correría pol os montes armando o feixe das mentiras pra enganar aos maiores e arredarse da sua presenza incómoda; sería un rapaz delicioso. E un día, sin saber porqué, atopou que todo era difrente, que todo

acababa de nascer n-il, e no entorno. Froles cer maravilloso das cousas iniciais! O home anda ensoñado ao redor de todo, e non comprende o porqué da súa cegueira de antes. Il ten xa un surrir ledo e unha ollada triste, isa ollada dos homes que ven mais aló. Todos perciben que o seu ollar non se pode deter no contorno aldeán, que as suas mans non naceron tan brancas e finas, pra maceira, e o legón, todos perciben que non é un home do agro, aínda que sexa un irmán. Il é xa un mozo saudoso que olla estranamente todas as cousas, o mundo abreselle coma un abano de emocións; il non pode pasar de largo pol os camiños, sállelle ao paso a humildade calada de todas as cousas. Il vai vendo, mellor, sentindo, que non son cousas valdeiras, perdidas na teima laberintica da vida cega; il vé almiñas sinxelas e caladas, afurtadas no ser de cada cousa, «frolñas saudosas, lontanans irmans das estrelas». Non, il non é o No-riega, il non é un burdo primitivo, il non é un centauro forte, il é un irmanciño ledizoso de todas as cousas. Pra il non é bruta e aldeia humilde, il sente soío, aínda alá dentro, aínda mudas, as verbas garimosas dos seus alumiños de irman. Todo é súa no seu sentir afervorado.

Pro algo ven de afors, ise algo que choveu no seu ollar, cando aínda non sabía de si mesmo i-este algo envóltao n uha tristura doorosa, sutil, como un fume esvaído. Il non sabe o porqué da tristura, il sente a lediza da vida e das cousas, como unha esencia vital; pro por riba de ela, envoltándoo todo, envoltando a individualidade de cada cousa, e dobregando a súa forma, coma un troquel, a tristeza infinda da door das cousas, e dos homes. Xa sinteu denantes aquil isleño que se chamou Antero de Quental, pro aquil home, rexo, puritano, vivira outro mundo e outras horas; aquil amaba a lús e a craridade esixente do sol e da idea imperativos da hora, e aquil home necesitou anos de tortura e anguria, de anseios de aniquilamento e negación pra atopar un acougo nos brazos abertos de unha crús. Noso poeta montanés anda soíño e prácelle a súa soedade, porque os homes, atenden as suas cousas, que non son as dil; i-a il góstalle a noite, porque a sús, «que ven dos ermos inhóspitos da lúa,

encadra o seu anseio, guía a saudade dos seus pasos, seu vieiro, i-é alento e celme da súa forte paisaxe de montana. A door crá- valle na ialma, os seus alumiños cóbrense de bágoas, e il vai preguntando o porqué da door, do silencio pechado das cousas; a sualedicia vaise murchando, como nun sono de morte, e aínda ten presenza no subconsciente. Pro as cousas, e il mesmo están alí entre a inmensa door invencibel, que pesa tanto que il xa ten que vela coma unha razón fadal do ser. Cecaís é de aquela cando zoa na súa ialma o eco tráxico do luso atormentado, «não, não valia a pena» e aínda a súa vós está muda. E xa enton non anda a vagar pol-os montes pro viven na súa ialma «as frolñas do ceio que o Noso Señor sementou nas lixeiras, nas gándaras esquivas, nos ermos penedos, entre as silveiras. ¡Humildes frolñas!» e rente aos seus ollos e a súa ialma un inmortal Cristo morto, ábreille os brazos, e il entrégase, como unha Teresa namorada, i-a súa vida, o seu anseio, a vida e o anseio de todo teñen xa unha razón e un fogo de responso, i-a door un porqué. De aquela canta a súa ialma o cantar abalado de todas as lembranzas, de todol os anseios, i-o seu canto é pura oración, é aperta forte, é preno renunciamento. Ahí tendes *Señardá*.

É preciso que a nosa vida se encha de senso craro; precisase unha fé en que descansar incansabel da nosa vida e da vida toda. É despois cando emerxe de nós mesmo, conscente ou inconscentemente, a riqueza ou estulticia do noso ser, Nietzsche, que sabía un pouco distas cousas, xa nos deixou dito, que compre afogarse no caos pra que naza a estrela. Xa o poeta vé a súa concencia emocionada, xa ten agarradeiro, xa non lle é posibel renunciar. Abrazados a il a door e a lediza, c-un hourizonte ideal intanxibel, il é un home entre os homes, e por riba de todo entre as cousas, il é un poeta doorido. Pol-os campos ledos da Italia mediéfica, pol-os duros camiños do pelegrinar ascético correu a súa vida Jacopone da Todi. Pol-os montes da Auvernia, pol-os camiños do mundo levou Francisco o seu corazón aceso pol as doces verbas de Jesús galileo, e illes, poetas ledizosos recrearon as verbas e as apertas de amorosa fraternidade auténtica. O noso poeta xa

tranquiú na súa door sin límites, recostado no cabezal pomposo do Padornelo, corre de novo os camiños da montana, os sendeiros da noite, a tristeza infinda, e a lediza subríme de total-as horas, co seu corazón aberto á humilde grandeza das cousas. «Meu corazón é un río silencioso e profundo—por onde escorre toda a ternura do mundo—i-o Amor i-a Door» É todo il é un corazón, un corazón xeneroso que se desfai en cancións. Dende fai moitos anos, alá nos campos doces das terras vasco-francesas, Francis Jammes, vai pondo un pouquiño da súa ialma, en cada cousa, pra prodela agarimar logo coma un anaquiño de si mesmo, ou da humanidade irmán. E á forza de entregarse a elas, e agarimalas, as cousas teñen nos seus versos, todo o sabor da súa ialma ledizosa. O noso poeta non ten porque lle dar ás cousas anaquiños da súa ialma; il sabe xa que toda cousa ten o seu ser, i é unha parte do todo subríme, e son elas, as que se lle meten no seu corazón afervoado, pra sairen agarimadas nos seus versos. O poeta canta, é un cisne-ave-fenix. Ceos, e noites, e luas, e montañas, paisaxes de Galiza! O poeta é como un alento limpo da paisaxe total, que se non fixo aínda, disa paisaxe que non é a lús, que non é a coor, que non é a forma, que non é

tampouco e aínda o rumor; disa paisaxe que é o todo; que é o home, cos montes, coas prantas, co ceo, coas augas, cos animaes, co rumor; e co ise outro inasequibel, inaudíbel, inefabel, que é o fogo, espírito e gracia, i-está detrás, e dentro de total-as cousas, i é preciso sentir, intuír e nada mais. Nas mans do poeta doorido sempre, pola door do mundo, medran as roseiras silvestres das súas cancións. Unha ternura inefabel, a ternura que baila nos seus ollos tristes, dende aquíl día que se sinteu a si mesmo, antre as cousas, isa ternura que é alento human, e gracia sobrehuman, sin a que, os homes alónxanse i-estránanse dos homes, e son o alento do seu ser, cantar. Verbas garimosas, diminutivos quentes; todol os seus versos saben a aperta e caricia afervoada; Frai Luis diante do mundanal bruido, pro tan outo, que xa está fora dil. Por ahí vai *Corazón ao vento*, entregándose a todos sin romperse, abrindo un camiño que ninguén sigueu aínda, ao menos no noso ámbito, diante o silencio brutal da incompreensión.

Ahí tendes dous libros, e n-iles un poeta que é xa froración, e aínda promesa magna. Aquilino Iglesia Alvariño.

LUIS MANTEIGA.

Arquivo Filolóxico e Etnográfico de Galiza

PAPELETAS PRA UN DICCIONARIO

Damos a continuación algunhas verbas de uso corrente na terra de Lobeira (Ourense).

Moitas serán de uso corrente n-outros sitios, mais coidamos que aínda n-iste caso, non carez de intrés a súa localización.

Todas istas verbas foran escoitadas por nós dos beizos da xente, especialmente dos vellos. Cecaís n-algunhas se note influencia portuguesa, mais hai tanta razón pra que no noso léxico infruía Portugal, coma Castela. O seu valor é, pois, positivo, e ao noso vocabulario deberán ser incorporadas.

ABOCAÑAR.—Parar de chover.

ACADAR.—Alcanzar. Esperar.

ACHEDAR.—Axudar. Empuxar-o carro faguendo forza nas *chedas*.

ACHOUSA.—Chousa, horta.

ACOUVILLAR.—Arrenxar.

AEITO.—Sen escoller.

AFEITO.—Sen escoller. Acostumbrado.

ALLO (co).—En previsión de...; por si... (*co allo de que viñas...*)

ALPENDRE.—Cobertizo.

ALUSTRE.—Relámpago.

AMALLOAR.—Atar os *mallós* ou cordóns das chancas. Atar.

AMOSTRAGADO.—Estropeado, derramado.

ANDACIO.—Doenza de carácter xeral.

ANGA.—Asa dos potes.

ANUZAR.—Amostragar, derramar.
APÓR.—Comenzar a moer. Xunguil-o gan-
do ao carro.

APURRAR.—Azuzar.

AQUELAR.—Arrenxar.

ASEMADE.—Por outra parte... (*Asemade non está ben faguer eso*).

ASMO.—Doce, sen levedar.

ATINILLADO.—Mandil a raias.

ATIRICEIRO.—Pedichón.

ATURRAR.—Aguantar.

AVANTAR.—Adiantar. Saltar. Escalar.

AVENZAR.—Grupo de reses, veceira.

AVEZAR.—Afacer, acostumar.

AZAPURRAR.—Apurrar, azuzar.

BALAGOTA.—Cousa esborrallada, esnaqui-
zada, rota.

BARBADELO.—Frío.

BEBEDEIRA.—Borracheira.

BICOS.—As puntas das espigas do millo.

BICHA.—Lumezuga.

BIRILLA.—Ingle.

BOCAIRO.—Burato.

BOCAÑO.—Intervalo antre dúas rachas de
chuvia.

BOCHA.—Vexiga.

BOLO ASMO.—Masa do pan sen fermentar.

BROLLO.—A meio madurar.

CABACO.—Anaco informe de madeira.

CACHO.—Racimo de uvas.

CACHÓN.—Lugar en que a auga de un río
vai moi revolta entre penedos.

CACHÓN.—(Ferver a).—Estar fervendo
moito.

CANINEA.—Rapaciada.

CARROLO.—Castaña asada e mondada.

CICHOTE.—Xeringa de madeira.

COMESCHAMAR.—Faguer unha cousa cal-
quera (*Vou comeschamar un campo*=vouno
egur. *Comeschamar a porta*=pecha a
porta).

COMESCHAMO.—Cousa, obxecto.

CORISCO.—Pedrazo, granizo.

COSCA.—Vaina das fabas.

COSCO.—Follas que envolven as espigas
do millo.

COTELA.—Parte mais outa de unha cousa.

CURIÇA.—Vento frío.

CURRIPA.—Camiño que case se non vé,
desfeito.

DANAR.—Nadar. Rabiar.

DANADO.—Rabioso.

DECATARSE.—Darse conta.

DECOTA.—Poda.

DENTEQUEIRO.—Colmillo.

DESANUBIAR.—A moita velocidade (*corre
que desanubia*).

DSEIVAR.—Laval-a roupa de primeira in-
tención, lixeiramente.

ENDRÓMENA.—Persoa inútil, que non serve
pra nada.

ESBALAGOTADO.—Esnaquizado, esborra-
llado.

ESBARRECADO.—Ancho.

ESBOURAR.—Reventar.

ESCAST.—De xeito que... De todos modos...

ESCRONCHA.—Punta da cana do millo.

ESCUNCHAR.—Abril-os ourizos pra lies ti-
ral-as castañas.

ESPARGALLAR.—Estender.

ESTEO.—Poste de madeira.

ESTIÑAR.—Sumirse un líquido.

ESTUADO.—Cegado, atascado.

FABO.—Celdillas dos panales en que está a
mel.

FANEGUEIRO.—Acaparador.

FORRUXE.—Hollin.

GAFO.—Leproso.

GODALLO.—Castrón.

GUILLO.—Cuña.

ICHÓ.—Trampa prás perdices.

ILLARGA.—Cadeira.

INZAR.—Reproducirse moito.

IXOLA.—Xoguete.

IXOLEIRO.—Mañoso.

LASTRADO.—Caído co peso.

LAVARADA.—Llamarada.

LAVAREDA.—Lavarada.

LIGAR.—Atar. Coincidir.

LIÑA.—Baraza, atadillo.

MARRUCO.—Parte queimada. Isca.

MOLEGADO.—Machacado.

MORGADO.—Maorazgo.

MOSIÑO.—De fácil traballo.

MOUCO.—Xordo.

MUDA.—(a farifia).—Moi miuda.
MUREIRA.—Ratocira.
MURGAR.—Tapar un burato con murgu.
MURGO.—Musgo.

NEDIO.—Liso.

PAXARECO.—Rosio, sitio arredor de unha casa.

PARCEIRO.—Coheredeiro.

PARRUMEIRA.—Sitio da cheminea en que se forma o hollin.

PEDRAZO.—Granizo.

PITAR.—Partir en anacos miudos.

PLANETA.—Que pretende sabelo todo.

POTE (*festa de*).—Festa grande, boa.

POTRA.—Humores negros do millo.

RABIZAR.—Esgallar.

RAXEIRA (estar de).—Estar tomando o sol.
RELEVES.—Xantar que sobra do día da festa e que se come ao seguinte.

RENLO (*ô*).—Âs costas.

REQUINA.—Porca pequena.

RESIO.—Rosio, sitio arredor de unha casa.

RIXAR.—Fritir.

ROLLAR.—Tapar un pote, unha cazola, etc.

ROSIO.—Resio.

SOALLEIRA.—Roupa posta ao sol.

TANADA.—Cobertizo.

TEMPERAS.—Fruto que madura cedo.

ULA?—Onde está?

XUROS.—(*díñeiro a*).—A réditos.

XAQUIN LORENZO FERNANDEZ.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

A GRANDE DOOR DA FACULDADE DE MEICIÑA DE COMPOSTELA

Sen inxuria prás mais a escola médica compostelá tén representado a forza de maior influencia na Galiza da Universidade, por a longa e senlleira tradición, o traballo dos médicos no agro, e nos tempos decorridos formadores da Galiza romántica e aitoal por seren os estudantes de Meiciña os apaixonados das novas ideas. Hespital de peregrinos n'outrora, hoxe hespidal e sanatorio, Compostela debe aos médicos un dos seus dereitos á capitalidade galega. Dende antigo—lémbrese a escola filosófica de Varela de Montes, a clásica elegancia de Andrey, a revolución clínica de Teijeiro, a exemplaridade de tantas outras figuras como Romero e Barcia entramos poetas de inspiración enxebre—a escola médica galega tén un estilo que trascende a pura teoría e práctica, recolle a inquietude filosófica e garda no necesario pragmatismo a procura de un eixe de pensamento. Hoxe a petrúcia facultade sofre a door da morte de dous dos seus millores fillos, entramos xóvenes mestres, entramos fuxidos no intre millor pra maduraren cada un o seu pensamento diverso e compre-

mentario. Os Doutores Nóvoa Santos e Rodríguez Cadarso semellan encarnare no vivir e hastra no morrer os dous tipos do comprexo ser galego, ás veces misturados na mesma persoa, n'iles precisados e senlleiros ca precisión e caridade amedrada por as diferentes vocacións: O fisiólogo, o anatómico. Nóvoa Santos fisiólogo e clínico, foi místico e pesimista, amaba a morte e n'ela pensaba de cotío. Cadarso, anatómico e antropólogo, amaba a vida e non pensaba na morte. O primeiro miudiño, refreixoso, elixiaco, rexo, optimista, apolíneo Cadarso. Na cadeira a elocuencia máina, afondada de Novoa, a verba sonora, sintética de Cadarso amigo das vidaes ideas goethianas ao eispricare o xénese do cráneo ou seguindo nas caveiras dos cemiterios galegos o tipo anatómico da raza. Nóvoa abriu a porta a morte amiga vella por os camiños da eisprencia psicolóxica. A Cadarso tiña que o sorprendere a morte de xeito brutal. A door da escola compostelá é door da Galicia e do requintado mundo da cultura europea. Escolleitos por a morte na chea xuventude a súa obra ha ser por

obriga de gratitude e por impèrativo das outas esenzas do espírito, seguida por a mocidade galega.

NÓS sente na ialma a grande door da escola de Meicña de Galiza.

PRA A UNIFICAZÓN DO IDIOMA GALEGO.

O Seminario de Estudos Galegos está faguendo circular en folleto as concrusiós acordadas pol a Seizón de Filoloxía, baixo do título de *Algunhas normas pra a unificación do idioma galego*. Naturalmente, que o Seminario non fai outra cousa que propolas á quen as queira acetar, anque dende logo han de ser adoitadas de hoxe pra diante nas publicacións do Seminario.

As normas están feitas tendo en conta traballos anteriores, coma o presentado pol o Sr. Couceiro Freijomil á Asamblea do Seminario tida en Pontevedra no ano 1928, emprentado despois c'un apéndice do Profesor Moralejo, da Universidade Compostelá, as aportacións dos membros da Seizón de Filoloxía, e o informe dos xefes de Seizón do Seminario.

Son de tres castes: *Normas ortográficas*, que comprenden tres seizons *letras*, *siños ortográficos* e *ligazón de verbos*. *Normas fonéticas* e *Normas morfolóxicas*.

Non son normas ríspetas, nen tampouco son moitas; deixan unha gran liberdade, e sobre todo, respetan as formas locais e os dialectalismos, que enriquecen e dan variedade ao idioma. Limitanse a aquiles puntos nos que a anarquía era mais rechamante e revoltante, e a desbotar formas bárbaras ou de excesivo vulgarismo, e a facer trunfar o bon gusto.

O criterio é mais ben eclético e provisional: inspiradas no intento de dar facilidades ao que lee, mantén o uso do *x* contra *g*, *j*, suprime o apóstrofo e limita a usanza do

guión, aténdose n-outas cousas ao costume mais corrente, sen consideración escesaiva á etimoloxía nen ao fonetismo. As *Normas*, pol-o tanto, non se poden dar por rigurosamente centíficas, mais a súa orientación práctica é boa e san, doada e sinxela, pol o qual, nós proporiamos a súa adopción, *provisionalmente*, e namentras non haxa antre nós un ensino regular da nosa lingua, en cuio caso, coidamos que se debe voltar inmediatamente ás formas que podemos chamar clásicas, e máis á ortografía etimolóxica.

N outro número, reproduciremos as *Normas* do Seminario.

SEMANA DE HISTORIA DE GALIZA

ANONCIASE, asegún prospeuto que recibimos, no Instituto de Noia, baixo a dirección do Prof. Alvaro das Casas do 22 ao 27 de Febreiro.

As leicións son as seguintes:

Día 22: «O valor espiritual da Historia», pol-o Prof. Alvaro das Casas.

Día 23: «La Galicia prehistórica», por Santiago González Zurdo.

Día 24: «La alta edad media en Galicia», por Eduardo Ronquete Viñas.

Día 25: «Nuestra baja edad media», por Valentín Mata Hernández.

Día 26: «Nuestra historia en la decadencia», por Joaquín Pérez y Pérez.

Día 27: «Galicia en el siglo XIX», por Alfonso Costa Rodríguez.

Dámol-o noso cordialísimo parabén ao Instituto de Noia e mais ao noso colaborador Alvaro das Casas, por tan fermosa iniciativa, de que están ben necesitados os nosos centros docentes. Craro que temos que lembrar tamén os cursos do ano pasado na Univeridade e na Escola Normal de Pontevedra, mais hai que recoñecer que o Instituto de Noia leva realizado unha boa laboura no tocantes á coñecencia da nosa terra e dos seus valores.

LETRAS DE AFORA

«EVE» DE CHARLES PÉGUY

UNHA foto do tenente Charles Péguy cas botas de campaña que n'el semellan de marifeiro de Dunkerke e a timidez da barba loira de home do agro e os «pince nez» de escritor apaixonado do tempo do affaire Dreyfus. Un Francis Jammes con uniforme, un parisién dos loiros cuia perda doía a Gautier, un franco da Austrasia. Na súa obra xurde como a néboa vexetal das campás e por a forza sen orde, a saíva, a representación sinxela en estampas ou pasos de precisión dos problemas, e isa separación dos bos e

dos maos propia dos medievais e dos nenos, Péguy é un anti Voltaire, un anti-Anatole, aldeia contra castelo, arrabaldo contra rúa racionalista-o arrabaldo que aínda se pode cultivar en eidos entre o esquema das vías. Labrego honrado de París sentia a vida como georgica cristian e mitoloxía, no símbolo do pán, nas agromadas das xeracións e por iso os «Cahiers de la quinzaine» son obra de artesán e como almanaque labrego que en troques de fases de lua rexistrara as mareias da paixón, as colleitas do espírito o decorrer dramático dos fondos misterios de cada saizón, Misterio de Xohana de Arc, é esta Eva

alongados en perspeitivas onde colle a lembranza da nenez e fai o mito presente nas cousas cotiás. En estes versos: «Heureux ceus qui sont morts pour la terre charnelle. Mais pourvu que ce fut dans une juste guerre» o poeta aduvinha seu pasamento e faise un autoresponso. Tiña de morrer no Marne (5 setembro 1914) namentras Proust emboscábase e Radiguet beilaba cas marquesas, lús apagada pra que os Péguy da rúa non lles cantaran o «Ça ira». Pra il Francia, terra, era peito de nai e as pontes do Rhin as portas da casa onde o can late aos estranos azulado por o neno.

GOBINEAU: UN SENTIR DA EUROPA E DA HISTORIA

ARTHUR de Gobineau, francés, poidera ser belga ou millor suízo de falar latino, como Amiel ou Ramuz, sen deixar de ser o que foi: euopeu ou millor eurásico. Cecais o cartesianismo nativo e a carreira diplomática baixo Tocqueville, elegante liberal antigo réxime, permitiulle vivir suas teorías co socego negado ao apaixonado romántico Nietzsche e morrer deixando a polémica i a lenda pra despois. Hoxe hai un movemento gobineauista primeiro espertado por os racistas alemáns pro domo sua. Ario do tempo en que os filólogos choraban de emoción ao lembrare o descer das xentes nobres aos bosques da India cantando liturxicamente os himnos védicos, crecente indo europeu de Himalaya aos promontorios céltigos, luar das estepas criadoras (tamén o canto do pastor errante da Asia, de Leopardi) contra a falseira lua semítica, despoixa o crecente de Mahoma. Por qué os germanos primoxénitos da caste? Tamén foi ario Clovis, a oxiva de St. Denis, o duque de St. Simon e Barrés i o grande ario Calromagno derrubou ao Yrmisul deus vexetal da frolesta germánica. Gobineau odiaba a democracia, a retórica, o semitismo. Procuraba na historia da Asia a hegemonía das xentes superiores e seu pesimismo diante as liquidacións do XIX non era berro como en León Bloy, sinon xesto de quen deixa pasar a grea e seus sonoros heraldos e fia o porvir ás persoalidades senlleiras e grupos de elite. Amaba e cría na familia que garda o decorrer do sangue escolleito, seus ensaios primeiros molláronse na onda armoricán, bulrábase do progreso, e na falacia mediterrán apreciaba nas seráns de Atenas compóndo suas novelas en auga forte as beiras do Illissos, no Antro das Ninfas, aquila enxoiteza dória tamén amada dos helenistas franceses e dos xansenistas. Os normandos foron os cruzados en todos os terreos e Gobineau, wiking con castelo herdado na Francia, non foi xefe de tripula-

ción en vida por lle fallar a eispresión artística de Wagner ou Nietzsche, mais gracias a Houston Chamberlain foi de morto o patrón de unha Europa da categoría das de Renán, Goethe ou Keiserling, cecais semente llante a de Herder, a que non renega da irmandade asiática e fia nas Pleiades, na costelación de poucos homes, pra manter o estilo de unha cultura.

A MORTE DE UN «FUHRER» POR A ESTÉTICA

HOUBO funeral con grande orquesta á nova da morte de Stefan George e seu retrato paseou por xornaes e revistas a testa do Apolo alemán, tipo Schiller ou Kleist, paixón gótica cristalizada en estética de Winkelmann. George non podía ser popular na Germania de Berlín, da burguesía tipo Hamburgo e público dos dramas de Hauptmann e da novela do repubricano Mann. Nin xiquer compuxo lieder ningún. Misticismo da raza, da pureza germánica non lixada por o latinismo. Con todo George era cidadán de París e aos seus amigos de Lutecia adicou unha das milliores gabanzas da cidade. Estes amigos eran os do circo de Mallarmé. Atopaba n'unha minoría francesa mais celtismo que romanidade, mais helenismo educador que latín virxilián. Unha Alemaña eixe por a forza da África, das virtúes de mando da aristocracia ispirada no sentimento das tribus escolleitas outro sino contra xudeo, algo que se poidera eispresare na estatuaría, de Thorwaldsen, Apolos lóiros, ascética da Musa atlética, espartanos acampados en pé de guerra filosófica e artística contra a rebelión de dúas castes de forzas neboentas: slavismo e mediterráneo. A escola gótico-helénica de George axuntou mocidas escolleitas en loita co delirio musical dos burgueses sensíbeles, ca invasión, revancha do 70 da novela naturalista, erguendo en primeiro termo dous valores da pintura, Durer e Rembrandt. Logo o mestre fica solo e agora seu ideal de «volksische Banner» caíu na man de Hitler. Fica a eixempriedade de un artista da liña de Hölderlin, do tipo órfico contra o tipo dionisiaco, uns cantos no estilo heroico do primeiro Beethoven lonxe do panteísmo e irmán cecais de aquil pulo que Leconte de Lisle quixo dar á poesía francesa e foi na soma de frouma ecoante de canto de Hugo como o abeto dao Harz no bosque das encinas. Outro carolinio non lonxano ao bo «causeur» Gobineau.

O DANTE DE PAPINI

PAPINI, nado con lentes, fealdade de xornalista e antipatía de inteleitoal en vila pequena, nado vello, e por paradoxa dos

fados etruscos un mozo, un adolescente e non pasa do derradeiro ano do Bachillerato sentindo con absoluta honradeza a responsabilidade da primadeira e do primeiro poema e de non saber grego pra poder leer a Safo no piñeiral de esgrevio ulido. De eiquí sua grandeza e fracaso porque ao morrer os páis hai de gobernare a casa e pra sementar froito curtir o bosque sagrado. O Dante de Papini, Dante tamén adolescente ao tomar terriblemente en serio todo, ao ironizare serias, como si da verba pendera a sorte do mundo. O xigantesco emigrado é no Papini un paseante que non deixa de ollar as torres de Firenze nas primeiras serás da puberdade, co latín fresco, e firentes as miserias do veciño. Sería o Imperador un podestá ideal pra o mundo i-os sons do campanile municipal as horas regadoras do Santo e Romao Imperio. Dante etrusco é profeta e aínda que Papini non o afirme menos román do que figura, é dicir o contrario do Renacimiento e da Contra Reforma. Un adolescente dono de xénio de abondo pra alongare ao largo de todo un vivir unha única hora da adolescencia, aquila da tráxica descuberta de o correr do vento de Deus encol da ialma e do mundo, tal semella a idea papiniana da inspiración dantesca, o menos literario e académico, o máis profético e aduñador de futuros sentindo o mundo como motivo e prólogo de unha derradeira xustificación.

Hai un capidoo de gran forza e suxestión: o do «Veltre», o can misterioso espaventador do lobo, do demo. Papini ao interpretalo como vaticinio do reinado do Sto Espírito cingueo co miragre franciscán, e nós lembramos como o soio gran poeta moderno que o teña recollido foi o neno eistático Francis Thompson no «Lebré do Ceu» eisprenendo de vitral simbólico na poesía atlántica.

CRÍTICA APRIORÍSTICA

NOITE, xiada, neve febreiraña, o Mediterráneo foulca como no tempo de Ulises, anúñzase a revoluzón, eiquí na Galiza non sabemos cando as mimosas ceibarán seu número de ulido de ouro vexetal. Igoal que o deserto Febreiro —deserto pódese definir: o non previsivile,— o anunzo de o libro de Paul Morand pra os derradeiros do mes. Di o tido: «France la douce» ¿Por qué non faguer crítica a priori? Mais xogando limpo pois c'un falseiro apriorismo, sen leer os libros fánse moitas críticas de Farmacopea. Paul Morand é cecais o soio esquitir que sinta o pracer de ser burgués —burgués de via xa diplomática e de Quai d'Orsay. E pra selo tén de ser seu sangue neófito na Europa, renunza a tribu ancestral da sua estirpe onde

resó a palinodia congoleza do bosque fadal sostituida por o violoncello do requintado interior holandés: liberdade. Contra Emmanuel Berl burguesía pode significare trunfo e madurez, incluso con bizantinismo, de liberdade. Morand sempre viaxando, superando o castelo dos medos do Grand Hotel de Vicki Baum— soio misterio de Udolfo pra os «vasta» aínda que seña feudás da Pomerania, Morand que daría un segredo de Estado por ter a pel branca de un serranchin dos bosques de Noruega, Morand cuia paisaxe sería ista; conversa parisien no interior holandés con fiestras ao parque inglés (Ronde-Utrecht-Balmoral) que escribirá baixo o rubro de a frase da Chanson de Roland? O maior heroísmo dos Pares Carolinxios como do noso Conde D. Ramón, foi a incomodidade da Hespaña pra faguer palenque e cazata feudal como a de Felipe V pra faguer xardín. Pois escribirá a épica da Francia como horto e viña, bosque ao Vigny, xentilhome incómodo na bohemia e na Academia, cas trompas de caza e precisamente cando os albres locen lumes outonísos como a chemineia de Montaigne, libro de contas e datas da burguesía elegante da provincia, capidoos de roxo Borgoña, de sutil bordeaux, de páleto Rhin-Stendhal, Montesquieu, Barrès. Clemenceau non quixo, tivo vergenza de inaugurar a Disposición de Horticultura pois Clemenceau foi un bárbaro galo i-o bon francés ao debullar unha alcachofa de St Pol de León sinte o pracer estético da fonte barroca. Francia tradizón madura, horto e xardín, salón da natureza, sen xiada de líder, nin solano nin vento tártaro, dende o luteianismo de Juliano, as rosas dos Valois, a galiña e as apertas de paleiro de Enrique IV... hastra a cobra anifiada no veludo de Proust, será o libro de Morand. E fai ben si pode pois xa que ningún oxe se crucifillar por un problema ou por un caso de concenza como dinantes Anthero, ou Nerval (soio Wegener deixouse morrer de frío metafísico) abonda con gardar o viño nas pipas dos ilustres tartratos.

R. O. P.

REVISTAS

BOLETIN DE LA ACADEMIA GALLEGA
Coruña, 1.º Sebpre. 1933.

Dox Federico Maciñeira publica un traballo tidoado: *El Oretgal en el culto de los Cabos (notas para su estudio)*. O cabo mór d'Ortega tivo que ter extraordinaria importancia pra os navegantes antigos. E'o *Ar-yum* da *Ora Maritima* o *Arabro* de Strabón, Plinio e Nela, o *Trilenco* Ptolomeu.

Tendo en conta a divinización dos cabos, de que fala Leite de Vasconcelos (*Religiões*, vol. II, p. 262), o Ortegal debeu estar consagrado a certos génios paganos. Autorizan esta hipótese a presenza dos santuarios de San Andrés de Teixido e San Xeo do Trebo, perto do qual apareceron restos romanos que n-aquél lugar somentes podían ser d'un templo, e d'unhas cantas figueiras bravas, en terra erma. Antr'a Fonte da Moura e os restos d'un muro de mamposteria e tegulas, aposto todo pol a gente aos mouros. Fatos de cabras pantást cas foron vistas ali por algúns veciños da Vacariza, e outros ouviron cantar un galo dentro dos penedos. O A. relación isto co rol das cabras na mitología luso-galaica, co carate fálico da figueira, cos galos dos mitos galegos, preguntando s'osino fiado d'iste vigiante non aludirá ao cabo onde cámbea a orientación náutica, de coidado pra o navegante. E quer traer isto pra sufincal-a sua tése esposta en *Arros* e n'outros traballos encol dos Artabros e do seu golfo.

ANUARIO DE PREHISTORIA MADRILEÑA. Volúmenes I, II e III, 1930 a 1932.

Non é revista lugar axeitado pra análise detida do labor verdadeiramente estraordinario que supoñen istos tres volumes, mais compre que destaquemos, siquera sexa dunha maneira sumaria, o seu valor e a súa subida importancia e que chamemos a atención dos nosos lectores encol da ilustre figura científica de Xosé Pérez de Barradas, director do Servicio de Investigaciones Prehistóricas e do Museo que a el vai adxunto, institucións ambas que sostén e ampara o Concello da capital do Estado Español.

Pérez de Barradas cunha admirábele teimosía que nunca será de abondo loubada, logrou vencer as resistencias e as incompreensións tan frecuentes en moitos países, e de maneira particular no noso, chegou a intresar en cousa tan remota pro español meo, como é a prehistoria, ao Concello de Madrid, conseguiu consinacións, se non farturentas pol-o menos razonabeis, e viu por fin coroada a súa obra pol-a fundación dun Servicio, dun Museo e dun Anuario, asegurándose, ao mesmo tempo a colaboración de firmas prestixiosísimas de España e do estranxeiro.

Con decir que o Servicio traballa a cotío, que ten descuberto e estudado xacementos paleolíticos coma os do val do Yarama e do Sotillo que viñeron a revolucionar crenzas sobre estratigrafía e tipoloxía, que estudou os fondos de cabana neolíticos que apareceron ao mexérense as terras nas obras da Ciudad Universitaria e que ten a súa atención sempre esperta pra no deixar sen rexistro ningún aparecemento ou achádego, non o teríamos dito todo, xa que cumpriría engadir que as escavacións emprendidas son un modelo de método, de técnica e de coñecemento e que o e same e discriminación dos materiais asocellados lévase a cabo cunha minuciosidade e unha erudición prehistórica admirabeis.

Pol-o que toca ao Museo lembramos aínda as frases entusiastas e quentes do chorado Serpa Pinto, frases escritas nunha carta redixida após de admirar a disposición e arranxo dos materiais ali espostos.

E o Anuario ahí está a falar pol as tres bocas dos seus tres primeiros volumes, que o colocan en primeirísimo lugar entre as publicacións do seu xénero de todo o mundo.

Colaboracións escolleitas, densidade científica, riqueza e esmero na parte gráfica, coidado minucioso nos detalles e por cabo unha forte bibliografía, esa forte bibliografía que tanto se bota de menos na mor parte das revistas hespañolas da especialidade.

E non queremos silenciar que entre os colaboradores mais dedicados e asiduos do Anuario figura un nome ben coñecido pros galegos, o nome de Xulio Martínez Santa-Olalla, antigo amigo dos redactores desta revista, que acusa de cada vez con meirande intensidade unha preparación e un ímpetu pro traballo, unha curiosidade e un activo trafegar, que haberán de colocalo en breve tempo na fila mais destacada dos arqueólogos hespañoles, se é que na hora presente non ocupa xa tal lugar.

De veras desexamos que o Concello de Madrid, continue dando tino ao labor de Pérez de Barradas e dos seus colaboradores. Coelo terá feito unha das súas obras máis meritorias aos ollos do presente e do futuro.

F. L. C.

Os pobos
somentes son
grandes pol-a
cultura.

Mercade
Libros
Galegos.

1000

MERQUE VOSTEDE
Plumeiros RAFIUM

DE MÁIS DURA QU'OS DE PLUMA E LIMPAN MILLOR.
VÉNDENSE EN TODOL-OS ESTABRECIEMENTOS DO RAMO.

ANDRÉS PERILLE --- OURENSE

Sanatorio Quirúrxico de San Lorenzo
Santiago de Galicia

Dos Profesores

D. Fernando Alsina e D. Antonio M. de la Riva

CIRUXANO

XINECÓLOGO

FOTOGRABADO

Si quer qu-os seus fotograbados sexan o mais perfecto posibres, convenlle envialos aos

Talleres de fotograbado ESPASA-CALPE S. A.

Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

A sua biblioteca non será
unha biblioteca galega,
mentras non adequiera as
obras editadas por

NÓS

PUBRICACIÓNS GALEGAS E IMPRENTA
SANTIAGO